

PRIHODI I TROŠKOVI KUĆANSTAVA U HRVATSKOJ U 1998. GODINI

Centar za istraživanje marketinga – CEMA provodi istraživanja o prihodima kućanstava u zadnjih 6 godina (od 1993. godine). Tako je provedeno i terensko istraživanje u 1998. između 12. i 19. studenoga. Reprezentativni uzorak je obuhvatio 1.000 kućanstava, a ispitanici su bile domaćice. One su trebale navesti ukupne prihode svojih kućanstava u zadnjem mjesecu te potrebne prihode, nužne za pokriće osnovnih troškova života. Ukupni prihodi su uključivali sve vrste prihoda, bez obzira na izvore: dohoci, mirovine, prihodi od imovine, prihodi iz "sive ekonomije" i sl. Osim toga, u anketu iz 1998. je bilo uključeno pitanje o strukturi kućanskih troškova s obzirom na različite sadržaje.

Voditelj ovog istraživanja i izvještaja bila je Gordana Vučinić-Palašek. Mi ćemo navesti samo najzanimljivije nalaze iz izvještaja za 1998., te kretanja prihoda tijekom zadnjih 6 godina.

Iz tablice 1. i grafikona 1. je vidljivo da su značajno rasli ukupni prihodi svake godine, osim u 1998., kada su se prihodi smanjili za 11,5% u odnosu na prethodnu godinu. Prosječni ukupni prihodi kućanstava su u zadnjih 6 godina porasli za više od 2,5 puta. Na drugoj strani, potrebni su prihodi u istom razdoblju stalno bili znatno viši od postojećih, iako se odnos između postojećih i potrebnih prihoda

Tablica 1.

Postojeći i potrebni prihodi kućanstava (1993.–1998.)

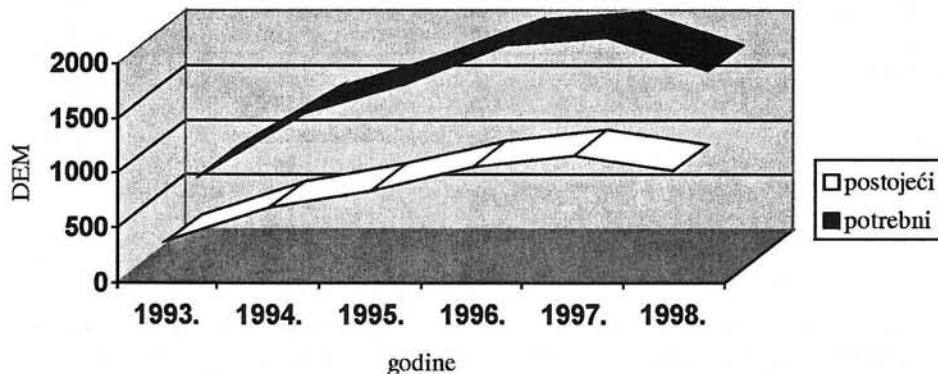
– u DEM			
Godina	Postojeći prihodi	Potrebni prihodi	Postojeći bi prihodi trebali biti viši
1993.	379	753	+99%
1994.	684	1.301	+90%
1995.	843	1.581	+88%
1996.	1.048	1.921	+83%
1997.	1.149	1.994	+74%
1998.	1.017	1.696	+67%

značajno smanjio (od gotovo 100% u 1993. na 67% u 1998.). Međutim, unatoč tome što se odnos postojećih i potrebnih prihoda smanjio, udio kućanstava koja imaju, više ili manje, nedostatne prihode za pokriće osnovnih životnih troškova ostao je visok i konstantan u proteklih 6 godina. Taj se udio kretao između 84–90%. U 1998. godini je taj udio iznosio 86%, što znači da je samo 14% kućanstava imalo dostatne prihode ili prihode veće od potrebnih za pokriće osnovnih životnih troškova.

U tablici 2. se nalaze podaci o postojećim i potrebnim prihodima u odnosu na neka obi-

Grafikon 1.

Postojeći i potrebni prihodi (1993.–1998.)

Tablica 2.

Postojeći i potrebni prihodi u 1998. godini prema nekim obilježjima ispitanika ili kućanstava

- u DEM

	Postojeći	Potrebni	Postojeći bi trebao biti veći
UKUPNO	1.017	1.696	+67%
Regija			
Zagreb i okolica	1.232	1.864	+51%
Sjeverna Hrvatska	819	1.605	+96%
Slavonija	884	1.579	+79%
Lika, Kordun, Banovina	840	1.446	+72%
Istra, Primorje, G. Kotar	1.218	1.917	+57%
Dalmacija	1.058	1.705	+61%
Broj članova kućanstva			
1 član	488	820	+68%
2 člana	724	1.169	+61%
3 člana	1.062	1.810	+70%
4 člana	1.304	2.130	+63%
5 članova i više	1.241	2.107	+70%
Broj djece do 14 godina u kućanstvu			
1 dijete	1.274	2.035	+60%
2 djece	1.234	2.110	+71%
3 djece i više	1.110	1.880	+69%
nema djece u kućanstvu	920	1.543	+68%
Izvor prihoda kućanstva			
nepoljoprivreda	1.117	1.796	+61%
mješoviti	659	1.366	+107%
poljoprivreda	530	1.073	+102%
Školska sprema kućanice			
bez šk. spreme/nezavršena OŠ	532	1.096	+106%
završena OŠ	800	1.452	+82%
KV/VKV, SSS do 3 godine	1.077	1.830	+70%
SSS - 4 godine	1.245	1.954	+60%
VŠS/VSS	1.719	2.470	+44%
Dob kućanice			
15-24	1.245	2.135	+71%
25-34	1.325	2.079	+57%
35-44	1.181	1.951	+65%
45-54	1.236	2.071	+68%
55-64	736	1.226	+67%
65+	566	983	+74%

lježja kućanstava ili ispitanika. Prema tim podacima najveći nedostatak prihoda imaju kućanstva u sjevernoj Hrvatskoj, Slavoniji te Lici,

Banovini i Kordunu; poljoprivredna kućanstva ili ona s mješovitim izvorima prihoda; kućanstva u kojima je domaćica bez školske spreme

ili s osnovnom školom; kućanstva u kojima je domaćica mlađa od 24 godine i starija od 65 godina. Nasuprot tome, najveće prosječne prihode imaju kućanstva u Zagrebu i okolici te Istri, Primorju i Gorskom Kotaru; kućanstva u najvećim gradovima (više od sto tisuća stanovnika); kućanstva u kojima je domaćica zaposlena, neudana, u dobi između 25-34 godine, s visokim obrazovanjem; kućanstva sa četiri člana i jednim djetetom do 14 godina.

U tablici 3. prikazani su postojeći i potrebni prihodi prema prihodovnim razredima. No, iz tablice ne možemo vidjeti kakve su aspiracije pojedinih dohodovnih razreda, tj. koji dohodovni razredi imaju prosječne ili natprosječne aspiracije.

Zanimljivi su podaci o troškovima kućanstava (grafikon 2. i 3.). Troškovi hrane i pića čine 44% ukupnih troškova, što je prilično visok postotak, ako se usporedi s razvijenim zemljama. Također proizlazi da 36% kućanstva u prosječnom mjesecu ne kupuje ni odjeću ni obuću. Međutim, treba biti oprezan prilikom izvlačenja zaključaka iz ovakvog podatka jer je istraživanjem obuhvaćen samo jedan mjesec, a poznato je da kućanstva ne moraju svaki mjesec trošiti na obuću i odjeću. Pored toga, kod nekih sadržaja postoji velika razlika između prosječnih troškova i visine troškova onih kućanstava koja doista troše na te sadržaje. Na primjer, prosječno kućanstvo u Hrvatskoj troši svega 51 DEM mjesečno za kulturu, obrazovanje i zabavu. Ako uzmemo u obzir samo ona kućanstva koja imaju ovu vrstu troškova (tak-

Tablica 3.

Postojeći i potrebni mjesečni prihodi kućanstava, prema razredima prihoda (1998.)

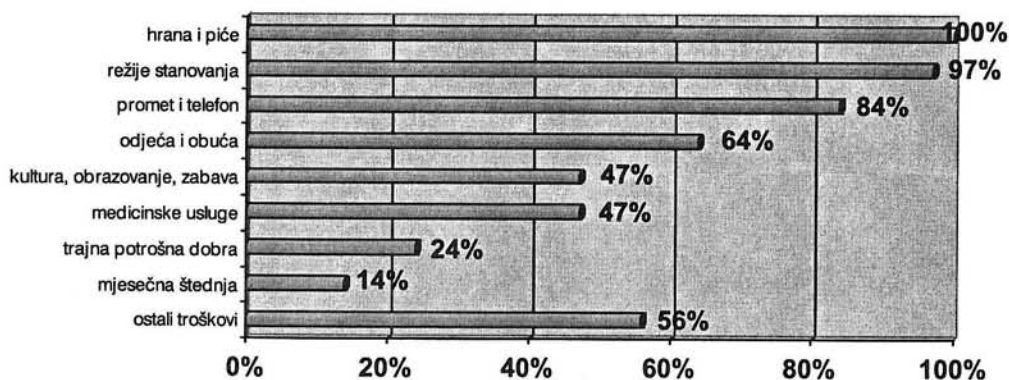
Prihod u DEM	Postojeći (%)	Potrebni (%)
do 500	28	11
501-1000	29	18
1001-2000	34	40
2001-3000	6	25
3001+	2	5
bez odgovora	1	0
Ukupno	100	100
Prosječni prihod	1.017	1.696

vih je 47%), onda mjesečni trošak za kulturu, zabavu i obrazovanje iznosi 115 DEM. Najveća je razlika kod štednje, jer iz istraživanja proizlazi da samo 14% hrvatskih kućanstava uopće štedi. Tako prosječno kućanstvo stavlja na štednju mjesečno 37 DEM, dok je taj iznos među kućanstvima koja štede 309 DEM mjesečno.

Tablica 4. pokazuje, na primjer, da su troškovi za hranu i piće najmanji u Slavoniji, a najveći u Dalmaciji. Isto tako poljoprivredna kućanstva imaju manje relativne troškove za hranu i piće nego kućanstva s drugim izvorima prihoda. Kućanstva iz Istre, Primorja, Gorskog Kotara i Dalmacije imaju najmanje relativne troškove stanovanja, dok najveće imaju kućanstva u sjevernoj Hrvatskoj.

Grafikon 2.

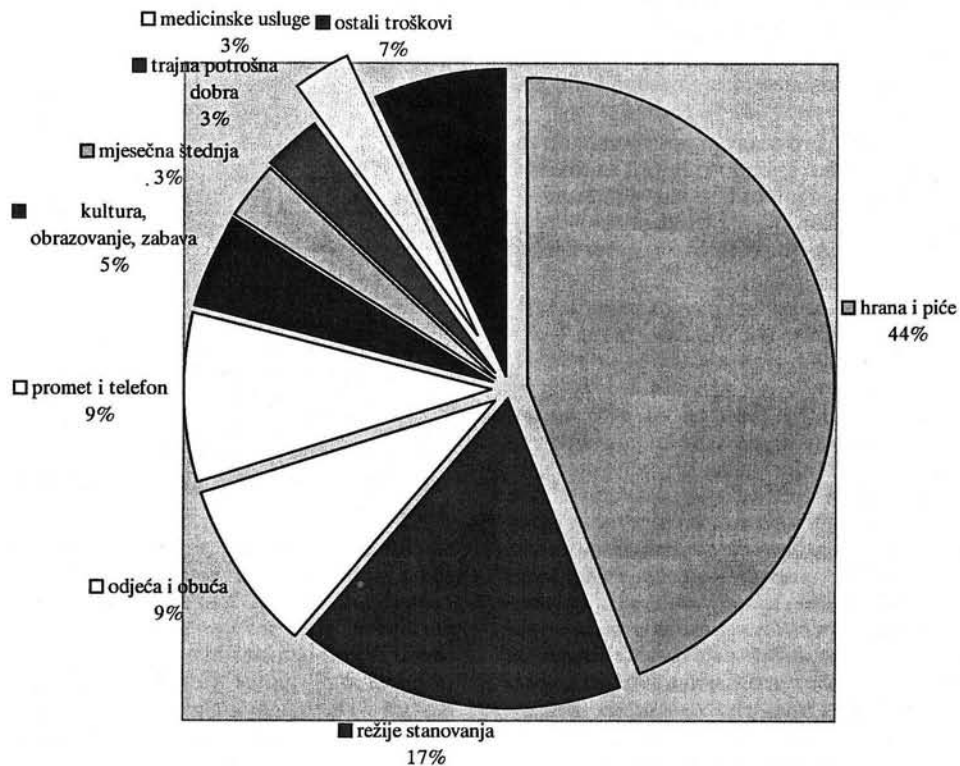
Udio kućanstava koja imaju pojedine kategorije troškova (1998.)

Grafiikon 3.

Struktura prosječnih troškova kućanstva (1998.)

(sva kućanstva Hrvatske bez obzira imaju li pojedine troškove ili ne)

Tablica 4.

Prosječni mjesečni troškovi svih kućanstava u Hrvatskoj prema kategoriji troškova i nekim obilježjima kućanstva (1998.)

	Ukupno	Hrana i piće	Režije i stan	Odjeća i obuća	Promet i tel.	Kult., obraz. i zabava	Mjes. štednja	Trajna potr. dobra	Medic. usluge	Ostali troškovi
Hrvatska										
u DEM	1.069	471	185	100	96	51	37	28	27	78
%	100	44	17	9	9	5	3	3	3	7
Regije										
Zagreb i okolica										
u DEM	1.381	602	247	145	115	73	48	34	26	91
%	100	44	18	10	8	5	3	2	2	7
Sjev. Hrvatska										
u DEM	858	311	176	80	103	35	11	23	31	87
%	100	36	21	9	12	4	1	3	4	10
Slavonija										
u DEM	937	318	171	97	77	51	40	50	32	100
%	100	34	18	10	8	5	4	5	3	11
Lika, Kord., Banov.										
u DEM	835	384	139	69	96	30	29	23	21	55
%	100	46	17	8	11	4	3	3	3	7
Istra, Prim., G. Kot.										
u DEM	1.273	599	196	101	116	57	96	21	29	65
%	100	47	15	8	9	4	8	2	2	5
Dalmacija										
u DEM	1.045	581	157	87	74	48	19	14	20	53
%	100	56	15	8	7	5	2	1	2	5
Veličina naselja										
do 2000										
u DEM	837	348	139	85	86	34	29	20	30	73
%	100	42	17	10	10	4	3	2	4	9
2-10.000										
u DEM	1.088	480	200	110	104	51	24	57	24	54
%	100	44	18	10	10	5	2	5	2	5
10-100.000										
u DEM	1.206	554	197	103	108	64	28	36	23	93
%	100	46	16	9	9	5	2	3	2	8
više od 100.000										
u DEM	1.395	637	257	121	104	73	67	24	25	88
%	100	46	18	9	7	5	5	2	2	6
Izvor prihoda										
nepoljoprivreda										
u DEM	1.179	520	206	111	103	60	46	31	24	81
%	100	44	17	9	9	5	4	3	2	7
mješoviti										
u DEM	688	314	111	61	71	18	12	16	30	62
%	100	46	16	9	10	3	2	2	4	9
poljoprivreda										
u DEM	563	209	101	54	63	7	1	20	36	74
%	100	37	18	10	11	1	0	4	6	13

Izvor: G. Vučinić-Palašek, *Prihodi i troškovi kućanstava u Hrvatskoj*, Zagreb, CEMA, 1998.

Priredio: Zoran Šučur